

عنوان مقاله:

جایگاه تحلیل گفتمان در واکاوی متون ادب فارسی

محل انتشار:

دومین کنگره ملی علوم انسانی (سال: 1390)

تعداد صفحات اصل مقاله: 24

نویسنده:

سهیلا فرهنگی - استادیار دانشگاه پیام نور مرکز رشت

خلاصه مقاله:

تحلیل گفتمان Discourse Analysis یا سخنکاوی چگونگی تبلور و شکل بندی معنا و پیام واحدهای زبانی را در ارتباط با عوامل درون زبانی (بافت متون) و عوامل برون زبانی (بافت اجتماعی، فرهنگی و موقعیتی) بررسی می کند. تحلیل گفتمان رویکردی میان رشته ای است که به مطالعه ساختار متون می پردازد و برای آنکه چگونگی تکوین معنا را توضیح دهد، ویژگی های زبانی، اجتماعی و فرهنگی متون را مورد بررسی قرار می دهد. رویکرد تحلیل گفتمان هرچند در ایران به وسیله زبان شناسان معرفی شد، اما به دلیل ماهیت میان رشته ای اش مورد توجه محققان دیگر رشته ها از جمله جامعه شناسان نیز قرار گرفت. عده ای بیشتر به جنبه فوکویی آن می پردازند و به رابطه زبان، ایدئولوژی و گفتمان شناسی سیاسی توجه نشان می دهند و عده دیگری که زبان شناسان در رأس آنان قرار دارند به تحلیل گفتمان از جنبه زبان شناسی آن و مخصوصاً به زبان شناسی متن بنیاد و نظریات هالییدی گرایش دارند. البته تحلیل گفتمان در حوزه ادبیات بیشتر با مباحث زبان شناسی و معناشناسی در ارتباط است. در دهه هشتاد، نویسندگان علاوه بر پرداختن به مباحث نظری تحلیل گفتمان به تحلیل گفتمانی متون ادبی نیز توجه نشان دادند و مقالاتی نیز در این زمینه نوشته شد. پایان نامه های زیادی نیز در زمینه تحلیل گفتمان به زبان فارسی نوشته شده است که تعدادی از آنها به تحلیل متون ادبی اختصاص دارند. بررسی این نمونه ها نشان می دهد که نویسندگان آنها بیشتر از الگوی هالییدی و حسن بهره گرفته اند؛ آنان با بهره گیری از مبانی نظری دستور نق و ش گرای هالییدی به بررسی ساختار متنی، ساختار اندیشگانی و ساختار بینافردی متون ادبی توجه نشان داده اند و پس از آن الگوی تحلیل گفتمانی هچ و ون لیوون مورد توجه این پژوهشگران بوده است. به طور کلی از سه رویکرد در تحلیل گفتمان می توان سخن گفت: تحلیل گفتمان ساختگرا که برای تحلیل زبان در سطحی بالاتر از سطح جمله به کار گرفته می شود؛ تحلیل گفتمان نقشگرا که اولویت را به بافت کاربرد زبان می دهد؛ و تحلیل گفتمان انتقادی که بافت های وسیع تر اجتماعی، قدرت و ایدئولوژی را نیز در تحلیل به کار می گیرد.

کلمات کلیدی:

تحلیل گفتمان، میان رشته ای، متون ادبی، زبان شناسی، ساختارگرایی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/440321>

